

חנוכה (9)

חנוכה, חינוך לקלוט את השפעת הנס

ימי חנוכה הם ימים המסוגלים לראות ולהבין את הנסים, ה'זמן הזה' שבחנוכה, מהותו החינוך. אין די שהנסים מתרחשים אלא שאנו לומדים ומושפעים מהם. כשאב ובנו עומדים בתפילה, כלפי האב זוהי מצות תפילה אך כלפי הבן הקטן לא שייכת כעת מצות תפילה. עבור הבן משמשת תפילת אביו כאפשרות של חינוך, הוא רואה וקולט, מסתכל ומבין בצורת התפילה של המבוגר, ומושפע ממנה בעומק נשמתו. כל פעולה של חינוך, בונה נדבך נוסף במבנה אישיות של החניך. כך מתעצבת דמותו של הקטן, כך הוא גדל, משתנה ונבנה. ההכנה הרוחנית של החשמונאים "בימים ההם", היתה שהם היו מסוגלים ומוכנים להתחנך מהנסים. כאשר מצד האדם יש את כלי הקליטה וההשפעה, הקב"ה מראה לו את ניסיו ונפלאותיו. כשנמצאים במדרגה רוחנית שמוכנה להבין את משמעות הנסים, להתחנך בהם ולשנות מחמתם את צורת ההתנהגות, אז יש ענין ותועלת בגילוי הנס וזוכים לראות בחוש.

הנה בחנוכה אנו קובעים הלל ושמחה על כך שפך שמן קטן דלק דרך נס שמונה ימים, וידועים דברי חז"ל (שבת כב:) שגר מערבי היה דולק במקדש שנים רבות, ולא כבה אף פעם. ובמשך מאות שנים של המשכן ובתי המקדש, היה נס במנורה שהשמן שהספיק רק למשך הלילה, דלק מעת לעת תמיד, וא"כ צ"ב מהו הנס המיוחד במנורה ובשמן חנוכה. אמנם התשובה לזה, שבחנוכה היינו מסוגלים לקולט את הנס, להבין שהשי"ת מדבר אלינו ומשפיע עלינו שנוכל להתחנך ממעשיו. החינוך של חנוכה הוא שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם בבריאה, והוא בעל הברירה, והוא עשה עושה ויעשה את כל המתרחש בעולם, בין בטבע ובין בנס, בין בגלוי ובין בנסתר, ואין עוד מלבדו.

רב פינקוס זצ"ל בספרו חנוכה

עסק התורה מונע מלחמות

מדוע ע"י התורה גורמים שליטה באומות העולם? ביאר ה"חתם סופר" באופן נפלא וז"ל: אמרו חז"ל (ברכות סד.) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, הכוונה הנכונה בזה, דהנה כל המידות נבראו מאת הבורא ית"ש, מידות הבושה והעזות, הגאווה והענוה, השלום והמחלוקת, וא"א לעולם בלי שום מידה מהמידות, וא"א לומר שתיעקר מידה אחת מכל וכל, אך ראוי להשתמש בהם במקומות הראויים. והנה המחלוקת נאה ויאה לעוסקים בתורה ופלפולה ועולים בהר ה' ומקום קדשו, זה יאמר לפי שכלו וזה לפי שכלו, עד כי יכריח אחד את חבירו

להעמידו על האמת כמחלוקת שמאי והלל, ועל ידי זה לא יהא אחיזת הקליפה לגרום מחלוקת בעולם וכו'. ועל דרך זה, מרבים שלום בעולם, שמחלוקתם גורם הסתלקות אחיזת קליפת הנחש. אמנם בשעה שמתעצלים לעסוק בתורה ופלפולה ושלום ביניהם, מתעוררים תאותם ואינם מסתפקים במה שיש להם, ומתקנאים איש ברעהו והנחש מתגרה להרבות מחלוקת ביניהם, כי א"א לעולם בלא מידה זאת, וכיון שלא תימצא בקדושה על כרחך תימצא בטומאה.

ספר "אוצרות התורה, חנוכה"

האם סמכו על הנס בהדלקת הנרות?

המאירי (שבת כא.), הקשה: כיצד סמכו החשמונאים על הנס, שהידלק שמן בשיעור מועט כל הלילה, הרי קיימא לן דאין סומכין על הנס? ונראה לומר אומר ה"חתם סופר", שלחשמונאים לא היו בזיכים ליצוק את השמן למנורה, ועל כן טבלו שבע פתילות בשמן ואותן הדליקו, במחשבה שכאשר יכלו הפתילות יטבלו פתילות אחרות בשמן עד אשר יגמר השמן, ונעשה נס והפתילות הללו דלקו כל הלילה, וכך חזר על עצמו בכל הלילה עד תום שמונת ימים, ונמצא שבאמת לא סמכו על הנס.

רבי פרץ זאבל איגר זצ"ל כתב: שהחשמונאים בתחילה חשבו לתת את כל השמן ולא סמכו על הנס, ורק אחר שהחלו לשפוך את השמן למנורה שמו לב שבשפיכת מעט השמן כבר התמלא כל הפך. או אז הבינו שיש להם זכות לנס מן השמים והמשיכו לנהוג כך בשאר ימים.

רבי אליהו ציון סופר, בספרו מיישב את קושית המאירי על פי באור "צפנת פענח" בדעת הרמב"ם, שנס חנוכה היה רק בנר המערבי, שמלבד מה שדלק כל הלילה דלק גם בבוקר, ומאחר שגר המערבי מלומד בנסים היה, שדלק כל היום וכל הלילה, א"כ מה שיאירע בו נס נוסף לא נחשבו כסומכים על הנס, וכגון המעשה של רבי חנינא והערוד המובא בגמרא ברכות (לד.).

ספר "ומתוך האור חנוכה א"

הבוטח בה' חסד יסובבנהו

ניסי חנוכה מלמדים פרק נוסף במעלת הבוטח בה'. היוונים השתלטו על ישראל וגזרו גזרות, ובאו עליהם במלחמה עם צבא של רבבות חיילים. מתתיהו ובניו יוצאים למלחמה וכלי נשק שהיה עמהם כנגד הרבבות, בטחון בה', ומה היה הסוף, "ואתה ברחמיך הרבים רבת את ריבם, דנת את דינם נקמת את נקמתם..." הקב"ה

נלחם להם, ומנצחים במלחמה. ללא כל השתדלות ותכסיסי מלחמה, מחנה יון לרבבותיהם נופלים כולם פגרים מתים. לאחר המלחמה נכנסים לבית המקדש, ומוצאים שהכל טמא, אין אף סכוי קלוש למצוא שמן טהור. אבל הבוטח בה', חסד יסובבנהו, הם משותקקים להדליק את המנורה בשמן טהור ומחפשים, ובטחו בה' שימצאו, ואכן ה' הזמין להם פך שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול, שהספיק לשמונה ימים. הרי לנו: הבוטח בה', משיג מבוקשו באופן המושלם ביותר, בהשתדלות קטנה, אף כי הסיכוי קלוש ביותר. וכה כתב בספר "שפתי צדיק": מלשון הגמרא: בדקו ולא מצאו אלא פך אחד, משמע שאם היו מחליטים להדליק בשמן טמא, לא היו מוצאים כלל, אלא הם בדקו וחפשו, כי היה צר להם להדליק בשמן טמא, ע"י התשוקה לעשות המצוה כתיקונה, האיר הקב"ה עיניהם ומצאו שמן טהור. וכן בכל הענינים לא יתקרה החשק והתשוקה, ועל ידי זה ימצא מה טובה, כדאיתא בזוהר הקדוש שהרהור טוב לא נאכד.

ספר "אוצרות התורה, חנוכה"

אב או אח, מוסיף והולך או פוחת והולך בתחילת פרשת ויגש נאמר: "אדוני שאל את עבדיו היש לכם אב או אח" (בראשית מד. יט), ונראה שטמון כאן רמז נפלא למחלוקת בית שמאי ובית הלל בהלכות הדלקת נר חנוכה. כי הנה בגמרא (שבת כא.), הובאה מחלוקת בית הלל ובית שמאי כמה נרות מדליקים בכל יום, בית הלל סוברים שביום הראשון מדליק אחד ומכאן ואילך מוסיף והולך, ובית שמאי סוברים שביום הראשון מדליק שמונה ומכאן ואילך פוחת והולך. וזה רמז הכתוב: "היש לכם אב", היינו היאך אתם סוברים, האם לדעתכם סדר ההדלקה צריך להיות בבחינת "אב" ביום ראשון א' וביום שני ב', כדברי בית הלל שמוסיף והולך, או "אח", או שצריך להדליק ביום א' ח' נרות וביום ב' ד' נרות כדברי בית שמאי שפוחת והולך. "ונאמר אל אדוני יש לנו אב", פירוש: היננו פוסקים כבית הלל שצריך להדליק ביום הראשון א' וביום השני ב', כדי להיות בכל יום מוסיף והולך במצוות. ספר "ומתוך האור חנוכה א"

הנחת מים תחת השמן, רמז שגברו ישראל על האומות ומה טוב להדליק בנרות הללו, כמו שנוהגים בתי כנסיות, שנותנים בהם מים ושמן למעלה, להורות על הנס שבו גברו ישראל שנמשלו לשמן, על האומות שהם מים הזידונים.

הלכה: נר ראשון בפניא דמעלי שבתא אם מברכין שוב שהחיינו בבית הכנסת.

מ"ב (סי תרעא סקמ"ה): ואפילו הש"ץ שבירך בביהכ"נ צריך לחזור ולהדליק בביתו דיש חיוב על כל אחד ואחד להדליק בביתו ומ"מ לא יחזור לומר בביתו ברכת

שהחיינו אם לא שמדליק להוציא אשתו וב"ב. כתב הפסקי תשובות (אות יד): ובשע"ת מביא בשם ס' זרע אמת שאם כבר הדליק בביתו ואח"כ מדליק בביהכ"נ יברך שהחיינו גם כן, ויש שביארו הדברים שגם בזה דווקא אם נמצאים בביהכ"נ אנשים שעדיין לא שמעו ברכת הדלקת נרות, אמנם שאר הפוסקים הסכימו למעשה שבכל ענין יכול לברך שוב שהחיינו בביהכ"נ אף שכבר בירך בביתו, משום שבביהכ"נ יש החידוש של פרסומי ניסא שמברכים שמו יתברך במקלות, ודבר זה מצוי כשחל יום א' דחנוכה בשבת ומדליקים כולם בבית ואח"כ באים לביהכ"נ והגבאי מדליק שם, וכאמור יש לו לברך כל הברכות וגם שהחיינו אע"פ שכבר בירך בביתו.

פתגם: כגודל הקרבה, כך עוצם המריבה.

ספר "שמחה"

חקירה: פידון הבן לאחר ל' יום

תשלומין בשביל העבר, או פידיון חדש (צפנת פענח כללי התורה והמצוות ח"ב ד"ה פידון הבן ט)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: פרנסתו של מלמד

מלמד דרדקי היה אומר: מימרה שגורה היא בפי הבריות: קשים מזונותיו של מלמד כמלאכת חוטבי עצים. וכידוע אין לך דבר שאינו מרומו בתורה, שכן מצינו בפרשת נצבים: מחוטבי עצים ופירש רש"י: מלמד... ספר "חד וחלק" חלק ד' (דף עז)

שבת שלום, חנוכה שמח

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, ויקטוריה שושנה בת ג' ימים חנה, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה, רינה בת פיבי, רבקה בת ליוזה, ריש"רד שלום בן רחל, נסים בן אסתר, מרים בת עזיזא, חנה בת רחל רפואה שלימה ולידה קלה לרבקה בת שרה. זרע של קיימא לחניאל בן מלכה ורות אוריליה שמחה בת מרים. זיווג הגון לאלודי רחל מלכה בת חשמה. לעילוי נשמת: גינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה. מסעודה בת בלח, גלדיס קמונה בת רחל.

